

МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА

БИРО ЗА РАЗВОЈ НА ОБРАЗОВАНИЕТО

Наставна програма

Ликовно образование за IX одделение

Скопје, 2024 година

ОСНОВНИ ПОДАТОЦИ ЗА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

Наставен предмет	<i>Ликовно образование</i>
Вид/категорија на наставен предмет	Задолжителен
Одделение	IX (деветто)
Теми/подрачја во наставната програма	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Ликовен јазик</i> • <i>Дводимензионална уметност</i> • <i>Тродимензионална уметност</i> • <i>Вовед во мултимедија</i>
Број на часови	1 час неделно/36 часа годишно
Опрема и средства	<ul style="list-style-type: none"> • Компјутер, таблет, проектор, дигитален фотоапарат, мобилен телефон (апликации), паметна табла, печатач и сл. • Интернет и образовни софтвери. • Хартија, молив (В и НВ), јаглен, туш и перце, туш во боја, сув пастел, фломастери, четки, темперни бои, акрилни бои, водени бои, ножици, глина, матрица, картон, весник, текстил и салфетки. • Алуминиумска фолија, амбалажи, жица, платна, волници, песок, лепило за дрво, шпатули и гранки. • Репродукции од уметнички дела, ученички творби, фотографии, списанија, книги, продукти од дизајн и др.
Норматив за наставен кадар	<p>Наставата по Ликовно образование во деветто одделение може да ја изведува лице кое завршило:</p> <ul style="list-style-type: none"> • студии по ликовни уметности, наставна насока, VII/1 или VI A (според МРК) и 240 ЕКТС; • студии по ликовни уметности, друга ненаставна насока, VII/1 или VI A (според МРК) и 240 ЕКТС и стекната педагошко-психолошка и методска подготовка на акредитирана високообразовна установа.

ПОВРЗАНОСТ СО НАЦИОНАЛНИТЕ СТАНДАРДИ

Резултатите од учење наведени во наставната програма водат кон стекнување на следните компетенции опфатени со подрачјето **Уметничко изразување и култура** од Националните стандарди:

	<i>Ученикот/ученичката знае и/или умее:</i>
VIII-A.2	да ги идентификува различните манифестации на популарната култура и нивното влијание врз развојот на естетските вредности;
VIII-A.5	да манифестира препознавање на сопствената култура и на различни начини на нејзино изразување преку литературата и визуелните уметности, музиката и танците, градбите и другите културни продукти;
VIII-A.7	да препознава и објаснува како културните обележја се менуваат со текот на времето и во различни контексти.
	<i>Ученикот/ученичката разбира и прифаќа дека:</i>
VIII-B.4	културниот диверзитет влијае врз развојот на идентитетот на припадниците на различни култури;
VIII-B.6	почитувањето и промовирањето на другите култури придонесуваат за обезбедување почит за сопствената култура од страна на другите.

Наставната програма вклучува и релевантни компетенции од следните трансверзални подрачја на Националните стандарди:

Јазична писменост

	<i>Ученикот/ученичката знае и/или умее:</i>
I-A.5	да подготви и одржи говор со различна содржина и за различна цел, имајќи го предвид аудиториумот (возраста и етничкиот/културниот диверзитет);
I-A.8	да разбира содржини на аудиопораки: да може да ги издвои, анализира, оценува/вреднува и резимира информациите од пораките и да ги искаже (писмено и усно) со свои зборови;
I-A.12	да користи информација од различни извори и медуми и критички да пристапува кон нив, земајќи ги предвид изворот, контекстот, целта и веродостојноста на презентираниите информации.

	<i>Ученикот/ученичката разбира и прифаќа дека:</i>
I-Б.4	содржината и начинот на изразување на сопственото мислење можат да придонесат за одржување и за подобрување на комуникацијата, но и да предизвикаат недоразбирање и конфликти.

Математика и природни науки

	<i>Ученикот/ученичката знае и/или умее:</i>
III-A.33	да истражува и да дискутира за влијанието на науката, технологијата и активностите на човекот врз животната средина;
III-A.65	да ги поврзува географските карактеристики на регионите со разместеноста на живиот свет;
III-A.66	да наоѓа информации за карактеристиките на географските подрачја прикажани на мапи и да изготвува скици за прикажување на географските подрачја со нивните карактеристики.
	<i>Ученикот/ученичката разбира и прифаќа дека:</i>
III-Б.5	љубопитноста, систематичноста и иновативноста се клучни за развивање на научно-истражувачката мисла;
III-Б.6	природните ресурси на Земјата се ограничени и нивното неодговорно искористување има последици по квалитетот на животот.

Дигитална писменост

	<i>Ученикот/ученичката знае и/или умее:</i>
IV-A.2	да процени кога и на кој начин за решавање на некоја задача/проблем е потребно и ефективно користење на ИКТ, да одбере и инсталира програми кои му/ѝ се потребни, да користи програми за заштита и да реши рутински проблеми во функционирањето на дигиталните уреди и мрежи;

IV-A.5	да определи какви информации му/ѝ се потребни, да најде, избере и преземе дигитални податоци, информации и содржини и да ја процени нивната релевантност во однос на конкретната потреба и веродостојноста на изворот;
IV-A.9	во комуникацијата со други во мултикултурниот дигитален простор да ги почитува различните учесници и да ги следи правните, културните и етичките норми во однесувањето во дигиталниот простор;
IV-A.11	да планира и да развива секвенци од јасни инструкции за изведување конкретна задача и да ги прикаже како програмски алгоритам;
IV-A.12	да истражува можности за користење на различни модели и симулации, комбинирање статични и динамички претставувања, звук, текст и слики за да модифицира или создаде едноставни креативни мултимедиумски продукти со конкретна намена и за определена публика;
IV-A.13	да дефинира критериуми за квалитетот на дигиталните продукти и решенија, вклучувајќи ги иновативноста и корисноста.
<i>Ученикот/ученичката разбира и прифаќа дека:</i>	
IV-B.2	неодговорното и неумешното користење на ИКТ има органичувања и може да носи ризици за поединецот или општеството;
IV-B.3	потенцијалите на ИКТ ќе се зголемуваат и треба да се следат и користат, но и дека треба да се има критичен однос кон веродостојноста, доверливоста и влијанието на податоците и информациите кои се достапни преку дигиталните уреди;
IV-B.4	во дигиталниот простор е важно да се обезбеди заштита на идентитетот, приватноста и емоционалната сигурност, да не се користи говор на омраза и кибернасилство и да се почитуваат правилата и нормите на комуницирање во дигиталните заедници;
IV-B.7	неумереното и во несоодветна положба (неергономски) користење на дигиталните технологии може негативно да влијае на здравјето, на личниот и социјалниот живот, а несоодветното складирање на дигиталниот отпад неповолно влијае врз животната средина.

Личен и социјален развој

<i>Ученикот/ученичката знае и/или умее:</i>	
V-A.1	да разликува здрав од ризичен животен стил кога се работи за сите сфери на живеење (вклучително навики во исхраната, спортски и рекреативни активности и сексуално однесување);
V-A.7	да ги користи сопствените искуства за да си го олесни учењето и да го прилагоди сопственото однесување во иднина;
V-A.8	да го организира сопственото време на начин кој ќе му/ѝ овозможи ефикасно и ефективно да ги оствари поставените цели и да ги задоволи сопствените потреби;
V-A.11	да дејствува самостојно, со целосна свесност од кого, кога и како може да побара помош;
V-A.19	да дава предлози, да разгледува различни можности и да ги предвидува последиците со цел да изведува заклучоци и да донесува рационални одлуки.
<i>Ученикот/ученичката разбира и прифаќа дека:</i>	
V-B.1	грижата за сопственото тело и редовното практикување физички активности е важен услов за обезбедување физичко и ментално здравје;
V-B.7	иницијативноста, упорноста, истрајноста и одговорноста се важни за спроведување на задачите, остварување на целите и надминување на предизвиците во секојдневните ситуации;
V-B.10	учењето е континуиран процес кој не завршува во училиште и не се ограничува на формалното образование.

Општество и демократска култура

<i>Ученикот/ученичката знае и/или умее:</i>	
VI-A.1	да објасни како општествените фактори влијаат врз личноста и средината и да ги зема предвид при формирање мислење и донесување одлуки;

VI-A.6	да препознава присуство на стереотипи и предрасуди кај себе и кај другите и да се спротивставува на дискриминација;
VI-A.7	да препознава манифестација на вербално и физичко насилство во сопственото опкружување, да ги согледува последиците од насилството и да се спротивставува на него;
VI-A.8	да согледа што ги поврзува, а што ги разединува луѓето во заедницата, да изнаоѓа начини да придонесе за напредокот на заедницата, имајќи ги предвид потребите и интересите на сите;
VI-A.12	критички да анализира и дискутира за вредностите на граѓанското општество, различните улоги и однесувања на граѓаните и за својата улога во него;
VI-A.13	да го анализира концептот на човековите права и правата на децата, да идентификува случаи на повреда на правата и да презема активности за нивно неселективно почитување;
VI-A.14	да ги анализира и дискутира одговорностите на извршната, законодавната и судската власт во правната држава и улогата на државата во заштитата на човековите права;
VI-A.19	да ја објасни важноста на демократските процеси во општеството и да ги применува принципите на демократско учество во рамки на училиштето;
VI-A.31	критички да анализира историски извори, артефакти и различни наративи.
	<i>Ученикот/ученичката разбира и прифаќа дека:</i>
VI-B.6	личниот ангажман и соработката со другите се битни за остварување заеднички јавен интерес;
VI-B.7	секој граѓанин е должен одговорно да се однесува кон сограѓаните, заедницата и општеството во целина, постојано имајќи ги предвид последиците од своите постапки по другите и околината;

VI-Б.12	нашата држава е мултикултурно/мултиетничко општество во кое живеат припадници на различни култури/етникуми и секој нејзин граѓанин е одговорен да придонесува за интеркултурна размена и почитување на човековите права во интерес на заедничкото живеење во интегрирано, етнички кохезивно општество;
VI-Б.13	националниот идентитет, кој произлегува од припадноста на државата Република Северна Македонија, е битна компонента на идентитетот на сите граѓани на државата.

Техника, технологија и претприемништво

	<i>Ученикот/ученичката знае и/или умее:</i>
VII-A.1	да ги поврзува сознанијата од науките со нивната примена во техниката и технологијата и со секојдневниот живот;
VII-A.5	да иницира едноставни проекти со културна, општествена или комерцијална вредност, да ја испланира нивната реализација, земајќи ги предвид потребните ресурси и можните ризици и да напише извештај за реализацијата;
VII-A.8	да осмисли и спроведе рекламна кампања за определен продукт, користејќи лого, слоган, презентација, интернет-страница и сл.;
VII-A.10	да го објасни значењето на претприемништвото за развојот на економијата на заедницата;
VII-A.11	да донесе одлука за натамошно школување врз основа на сопствените интереси, способности и можности, земајќи ги предвид потребите на пазарот на трудот.
	<i>Ученикот/ученичката разбира и прифаќа дека:</i>
VI-Б.1	иновациите и претприемништвото се значајни за економскиот развој на општеството и за подобрувањето на социјалниот и финансискиот статус на поединецот и заедницата;
VI-Б.3	иницијативата е битен услов за внесување промени во личниот живот и животот во заедницата, а успешноста на промените е поврзана со соочување со предизвици и/или преземање ризик.

РЕЗУЛТАТИ ОД УЧЕЊЕ

<p>Тема: ЛИКОВЕН ЈАЗИК</p> <p>Вкупно часови: 3</p>	
<p>Резултати од учење:</p> <p>Ученикот/ученичката ќе биде способен/способна:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. да прави разлика меѓу видовите уметности (дводимензионална, тродимензионална уметност и мултимедија) и да користи ликовен јазик при анализа на дела од различните ликовните подрачја; 2. да ги дефинира и анализира ликовните елементи и ликовните принципи за секое ликовно подрачје; 3. да разбира и анализира интеграција, иновација, претприемништво, мотив, идеја и техника на ликовно дело со употреба на ликовниот јазик.	
<p>Содржини (и поими):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ликовни подрачја (ликовен јазик, дводимензионална уметност, цртање, сликање, графика, дизајн и визуелни комуникации во 2Д, тродимензионална уметност, скулптура, дизајн и визуелни комуникации во 3Д, мултимедија) • Ликовни елементи и ликовни принципи (композиција, доминанта, акцент, движење, перспектива: воздушна, жабја и птичја, златен пресек и симболика на боја) • Естетска проценка (интеграција, иновација, претприемништво, мотив, идеја, техника)	<p>Стандарди за оценување:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Разликува и споредува видови дводимензионални уметности (цртање, сликање, графика и дизајн и визуелни комуникации во 2Д). • Разликува и споредува видови тродимензионални уметности (скулптура и дизајн и визуелни комуникации во 3Д). • Разликува мултимедија од дводимензионална и тродимензионална уметност. • Анализира ликовни дела од различни ликовни подрачја (цртање, сликање, графика, скулптура, дизајн и визуелни комуникации и мултимедија) со користење на ликовен јазик. • Ги дефинира и анализира ликовните елементи и ликовните принципи: композиција, доминанта, акцент, движење, перспектива: воздушна, жабја и птичја, златен пресек и симболика на боја за секое ликовно подрачје. • Разбира интеграција и иновација и претприемништво помеѓу ликовното образование и другите предмети и може да ги поврзе во една целина. • Анализира ликовно дело (мотив, идеја и техника) со употреба на ликовен јазик.
<p>Примери за активности</p>	

(Дел од примерите обединуваат повеќе стандарди за оценување од иста содржина што може да се реализираат во повеќе часови. Дадените примери може да послужат и како модел за креирање нови активности за истите стандарди или за другите кои не се опфатени со нив.)

- Учениците поделени во мали групи/парови на табла изработуваат дијаграм при што ја илустрираат поделбата на ликовните подрачја во рамките на видовите ликовни уметности (дводимензионална, тродимензионална уметност и мултимедија). Потоа дијаграмите ги презентираат пред соучениците.
- Учениците создаваат нагледен материјал во вид на постери за ликовните елементи и ликовните принципи (композиција доминанта, акцент, движење, перспектива: воздушна, жабја и птичја, златен пресек и симболика на боја) за секое ликовно подрачје.
- Учениците, поделени во групи, истражуваат за иновативен пристап и претприемништво во уметноста и го поврзуваат со секојдневниот живот. Разгледуваат дела од дизајн, анимација, хепенинг, видеоарт и др. Потоа ги анализира делата преку мотивот, идејата, техниката и ликовните елементи и принципи преку ликовниот јазик и препознава интеграција и иновативност која може да ја користи во секојдневниот живот. На крајот секоја група изработува презентација (на хартија или дигитално) на тема: Ние создаваме иднина.

Тема: **ДВОДИМЕНЗИОНАЛНА УМЕТНОСТ**

Вкупно часови: 23

Резултати од учење:

Ученикот/ученичката ќе биде способен/способна:

1. да разликува и применува видови ликовни композиции и различни видови перспектива;
2. да применува воздушна перспектива, да разликува видови композиции, користи боја за изразување емоции, применува сликарска фактура, стилизира форми и текст и слика по сеќавање и по сопствена замисла;
3. да разликува графички техники на длабок печат, да применува техника сува игла и да користи комјутерски алатки за создавање на дигитален запис за графички отпечаток;
4. да користи лични творби и информации од различни извори за креирање графичко портфолио и монографија, да креира скица/цртеж за костим за претстава, да креира и комбинира букви и украсни флорални/геометриски форми во калиграфски текст.

Ученикот/ученичката ќе:

5. развива имагинација и креативност при творењето на ликовни творби;
6. развива способност за естетска проценка на ликовни дела и ученички творби.

Содржини (и поими):

- **Цртање и цртачки техники**
(видови композиции: хоризонтална, вертикална, дијагонална, видови перспектива: жабја и птичја)

Стандарди за оценување:

- Прави разлика меѓу различни видови композиции (хоризонтална, вертикална и дијагонална).
- Применува вид на композиција.

<ul style="list-style-type: none"> • Сликање и сликарски техники (воздушна перспектива, илузија на простор, илузија на волумен, композиција и видови композиции: централна, дијагонална, триаголна, радијална и шаховска, симболика на бои, сликарска фактура, нефигуративна композиција, графит) 	<ul style="list-style-type: none"> • Разликува и применува различни видови перспектива (жабја и птичја). • Препознава воздушна перспектива во ликовно дело и фотографија. • Применува воздушна перспектива за добивање илузија на простор во слика. • Прави разлика меѓу видови композиции (централна, дијагонална, триаголна, радијална и шаховска). • Користи графички компјутерски програми за изработка на различни видови композиции. • Користи боја за изразување на емоции и ја интерпретира симболиката на боите. • Применува сликарска фактура во слика. • Го интерпретира значењето/симболиката во нефигуративна композиција. • Открива и користи стилизирани форми и текст во графит.
<ul style="list-style-type: none"> • Графика и графички техники (длабок печат, сува игла, компјутерски алатки, компјутерска графика, дигитален запис, графички отпечаток) 	<ul style="list-style-type: none"> • Препознава графички техники на длабок печат. • Применува графичка техника сува игла. • Користи компјутерски алатки за создавање на компјутерска графика. • Создава дигитален запис за графички отпечаток.
<ul style="list-style-type: none"> • Дизајн и визуелни комуникации во 2Д (графичко портфолио, монографија, графичко решение, костим, костимограф, костимографија, калиграфија, фонт, иницијали, винјетки, арабески, флорални и геометриски елементи/украси, уметнички текст) 	<ul style="list-style-type: none"> • Препознава потреба за графичко портфолио. • Користи сопствени творби за креирање графичко портфолио. • Користи разни извори на информации за групна творба - монографија. • Препознава потреба за костимографијата во сценските уметности. • Креира скица/цртеж за костим за лик од училишна претстава. • Комбинира букви и флорални/геометриски форми за креирање калиграфски текст.
<ul style="list-style-type: none"> • Учениците анализираат дела од познати уметници како примери на различни видови ликовни композиции, при што секој ученик индивидуално изработува цртеж на тема Морски свет, во цртачка техника по избор (молив, јаглен, туш, лавиран туш) применувајќи еден тип на композиција. • Учениците набљудуваат предмети од различни ракурси и преку дискусија вежбаат да ги препознаваат и објаснат видовите перспективи. Потоа, поделени во две групи со линиски цртеж претставуваат еден вид на перспектива (жабја и птичја). • Учениците разгледуваат фотографии и репродукции од уметнички дела: пејзажи со забележлива воздушна перспектива од Леонардо да Винчи, Вилијам Тарнер, Каспар Давид Фридрих, Кинеско сликарство, Родољуб Анастасов, Благоја Дрнков и др. и 	

дискутираат за тонските разлики и начинот на кој се добива воздушната перспектива. Потоа, сликаат пејзаж по сеќавање со користење на воздушна перспектива, на мотив: Зимски пејзаж, Планини, Шума и сл., со примена на темперни бои, водени бои или гваш техника.

- Учениците разгледуваат примери на дела со централна, дијагонална, триаголна, радијална или шаховска композиција ги разликуваат нивните карактеристики. Потоа, со користење на графички компјутерски програми прават повеќе варијанти на различни видови композиции со композирање и рекомпозирање на исти форми.
- Учениците поделени во мали групи/парови истражуваат на интернет за симболиката на боите во различни култури и кај различни уметници (Ван Гог, Кандински, Нолде, Мунк, Пикасо (синиот период) и др.) Потоа сликаат на тема: среќа/тага со доминанта на една боја по избор, со примена на пастели/маркери.
- Учениците, поделени во мали групи/парови, сликаат нефигуративна композиција со нагласена сликарска фактура по сопствена замисла со комбинирање на темперни бои, акрилни бои, тоалетна хартија, песок и други материјали (според примери од Ван Гог, Енформел – Алберто Бури, Антони Тапиес, Ордан Петлевски и др.). Потоа, учениците ги изложуваат своите творби и ги презентираат пред соучениците интерпретирајќи го нивното значење/симболика.
- Учениците фотографираат графити кои ги среќаваат во својата околина или истражуваат на интернет на тема графит, ги забележуваат елементите, формите, боите и стилизациите, разговараат за нивната естетика и порака, нејзината етичка и неетичка содржина и сл. Потоа, поделени во мали групи/парови скицираат графит на хамер со користење на маркери.
- Учениците во мали групи/парови разгледуваат примери од графички дела од реномирани автори (Рембрант, Дирер, Ешер, Богдан Борчич, Димитар Малиданов, Димче Николов и многу други), во различни техники на длабок печат (сува игла, акватинта, бакропис, бакрорез, мецотинта) проучувајќи ги специфичностите и начините на изведување на матриците и печатењето. Потоа од нив креираат едукативни дијаграми/постери, кои ги поставуваат во училницата и ги презентираат.
- Учениците изработуваат цртеж со молив (линиски и со шрафура) на слободна тема. Потоа изработуваат матрица на пластика (рентгенска снимка или фолија) изведувајќи го истиот цртеж со помош на игла од шестар. За да направат отпечаток учениците на матрицата треба да нанесат боја (маслена, печатарска – офсетна или бајц на маслена основа) трудејќи се да ги пополнат изгребаните линии и шрафури. Потоа вишокот боја се брише со помош на хартија (весник, хартија за принтер и сл.). Врз избришаната матрица се става намокрена хартија. Со притисок со помош на лажица, валјак и други средства се прави графички отпечаток.
- Учениците на тема Омилен дел од мојот град, изработуваат дигитален цртеж на таблет или компјутер со користење на соодветни алатки и филтри применувајќи линија, форма и боја. Потоа го зачувуваат цртежот во соодветен формат и го печатат на печатач во боја.
- Учениците разгледуваат графички портфолија од познати дизајнери, разговараат за содржината на истото, се запознаваат со потребата од изготвување на графичко портфолио во претприемништвото и изборот на идна професија. Потоа од идејните

решенија и творбите изработени во претходните учебни години (лого, флаер, банер, постер, реклама, корица, илустрација и сл.) секој ученик изготвува лично графичко потрфолио (електронски или во хартиена форма).

- Учениците поделени во групи разгледуваат монографии, се запознаваат со поимот и важноста на монографиите како продукт на графичкиот дизајн. Потоа учениците изготвуваат проект/план за графичко решение за монографија за патронот на училиштето: креираат корица, содржина за монографијата, редослед на фотографии/илустрации, комбинираат страни со текст и визуелен материјал. Монографијата (електронски или во хартиена форма) ја презентираат на јавен настан.
- Учениците поделени во мали групи истражуваат на тема костимографија, историјат и видови: театарска и филмска костимографија, костими за музички, оперски, балетски претстави и мјузикли и други сценски уметности. Потоа креираат скица за костим со мотив: Костим на лик за училишна претстава.
- Учениците разгледуваат примери на калиграфски (украшни) писма/азбуки во книжевноста од различни периоди и географски подрачја, се запознаваат со поимите: иницијали, винјетки, арабески, дигитални азбуки/фонтови (латинични и кирилични). Потоа креираат иновативни и уникатни букви, истите ги комбинираат (украсуваат) со флорални и геометриски форми, ги испишуваат со нив своите иницијали или истите ги применуваат во уметнички текст, текстуална порака и сл. во комбинирана техника туш, акварелни бои, маркери и др.

Тема: **ТРОДИМЕНЗИОНАЛНА УМЕТНОСТ**

Вкупно часови: 7

Резултати од учење:

Ученикот/ученичката ќе биде способен/способна:

1. да идентификува движење/динамика во тродимензионални форми на пластично обликување, да користи комбинирани техники, да разликува различни форми на обликување во просторот и да користи графички компјутерски програми за идејно решение;
2. да креира макета за сценографија, да креира скица и макета за хортикултурен и архитектонски дизајн, да користи комбинирани техники, постапки и материјали.

Ученикот/ученичката ќе:

3. развива имагинација и креативност при творењето на ликовни творби;
4. развива мануелни вештини;
5. развива способност за естетска проценка на ликовни дела и ученички творби.

Содржини (и поими):

- **Пластично обликување**
(фигура, движење - динамика, објект, инсталација, интервенција во простор)

Стандарди за оценување:

- Идентификува движење, динамика на форми во тродимензионално дело.
- Комбинира повеќе материјали (жици и фолии) при изработка на фигура во движење.
- Разликува објект, инсталација и интервенција во простор.

	<ul style="list-style-type: none"> • Користи графички компјутерски програми за креирање идејно решение за интервенција во простор.
<ul style="list-style-type: none"> • Дизајн и визуелни комуникации во 3Д (сцена, кулиси, сценограф, сценографија, архитектонско, хортикултурно и пејзажно уредување) 	<ul style="list-style-type: none"> • Препознава потреба за сценографијата во сценските уметности. • Креира макета за сценографија за претстава. • Препознава потреба за хортикултурниот дизајн и планирање. • Создава скица/идејно решение за архитектонска и хортикултурна естетски уредена средина. • Користи и комбинира различни техники, постапки и материјали за индивидуални и колективни творби (макети).

Примери за активности

(Дел од примерите обединуваат повеќе стандарди за оценување од иста содржина што може да се реализираат во повеќе часови. Дадените примери може да послужат и како модел за креирање нови активности за истите стандарди или за другите кои не се опфатени со нив.)

- Учениците, поделени во мали групи/парови, набљудуваат скулптури на фигури во движење (Дискобол, Лаокон и неговите синови, Робови од Микеланџело, примери од Футуризам, Алберто Џакомети и др.) Потоа креираат форми со мотив човечки фигури во движење - на пример: спортисти, танцувачи и сл. При изработката користат жици, алуминиумска фолија и др.
- Учениците, поделени во мали групи/парови, користејќи интернет, разгледуваат примери од различни тродимензионални дела и прават разлика меѓу скулптура (изработена на традиционален начин) и објект/инсталација/интервенција во простор.
- Учениците фотографираат некој простор од нивното опкружување. Потоа, со помош на графички компјутерски програми врз фотографијата цртаат идејно решение за објект/инсталација/интервенција во просторот.
- Учениците поделени во големи групи истражуваат на тема сценографија, историјат и видови (театарска и филмска сценографија, кулиси за музички, оперски, балетски претстави, мјузикли и други сценски уметности). Потоа креираат макета за сценографија/кулиси со мотив: Сценографија за училишна претстава во комбинирани техники користејќи кутии, картони, платна, гранчиња и сл.
- Учениците, поделени во мали групи/парови, користејќи интернет истражуваат на тема хортикултурен дизајн (хортикултурно и пејзажно уредување) некогаш и денес, одбираат по еден пример (барокни дворци и градини, јавен парк, индивидуален двор и сл.) ја анализираат неговата естетска вредност, елементи, урбана опрема, садници и сл. Потоа, примерите ги печатат и креираат едукативни постери кои ги поставуваат во училиницата и ги презентираат.
- Учениците поделени во големи групи или колективно изработуваат скица на архитектонско и хортикултурно решение (план) со мотив: Мојот град од соништата, Забавен парк и сл. Потоа со елементи/објекти кои ги комбинираат во целина, креираат тридимензионален план/макета со користење на комбинирани техники, постапки и материјали (природни и вештачки): амбалажи, картони, гранки, маховина, камчиња, песок, бои, жици и сл.

<p>Тема: Вовед во мултимедија</p> <p>Вкупно часови: 3</p>	
<p>Резултати од учење:</p> <p>Ученикот/ученичката ќе биде способен/способна:</p> <ol style="list-style-type: none"> да разликува кратки филмски форми и видови кадри; да интегрира содржини од наука и технологија при креирање на стоп анимација, да комбинира материјали и да користи различни дигитални алатки, да поврзе слика со текст и звук. <p>Ученикот/ученичката ќе:</p> <ol style="list-style-type: none"> развија имагинација и креативност при творењето на мултимедијално дело. 	
<p>Содржини (и поими):</p> <ul style="list-style-type: none"> Видови мултимедија (мултимедија, кратки филмски форми, видео арт, рекламен спот, музички спот, анимација, стоп анимација, гиф, кадар, тотал, среден план, детал, звук) Стоп анимација (стоп кадар (Stopmotion), онлајн апликација) 	<p>Стандарди за оценување:</p> <ul style="list-style-type: none"> Разликува видео арт, рекламен спот, музички спот, анимација, стоп анимација и гиф. Разликува видови кадри. Интегрира наставни содржини од областа на науката и технологијата и креира скица. Комбинира повеќе материјали (жици, пластелин, картони) при изработка на модели за стоп анимација. Користи фотографски апарат/таблет/мобилен телефон и графички компјутерски програми за креирање стоп анимација. Поврзува слика, текст и звук во стоп анимација. Го интерпретира значењето на стоп анимацијата.
<p>Примери за активности</p> <p><i>(Дел од примерите обединуваат повеќе стандарди за оценување од иста содржина што може да се реализираат во повеќе часови. Дадените примери може да послужат и како модел за креирање нови активности за истите стандарди или за другите кои не се опфатени со нив.)</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Учениците, користејќи интернет, гледаат примери за различни кратки филмски форми и ги воочуваат нивните карактеристики, разликувајќи видео арт, рекламен спот, музички спот, анимација, стоп анимација и гиф. Препознаваат кадри (тотал, среден план, детал) и дискутираат за спојот на сликата, текстот и звукот во филмските форми. Учениците, поделени во мали групи/парови, прават план/скица за стоп анимација на тема/теми во интеграција со други наставни содржини од областа на науката и технологијата (од атом до молекула, од клетка до организам, од идеја до машина, 	

од сонце до соларна енергија и др.). Потоа изработуваат модели за стоп анимацијата користејќи картон, жици, пластелин и др. Изработените модели ги фотографираат и ги вметнуваат во онлајн акација за стоп анимација или во PowerPoint (slide show).

- Учениците вметнуваат музички инсерти и текстови во анимацијата. Потоа, секоја група ја презентира својата стоп анимација пред соучениците и го интерпретира нејзиното значење.

ИНКЛУЗИВНОСТ, РОДОВА РАМНОПРАВНОСТ/СЕНЗИТИВНОСТ, ИНТЕРКУЛТУРНОСТ И МЕГУПРЕДМЕТНА ИНТЕГРАЦИЈА

Наставникот обезбедува инклузивност преку вклучување на сите ученици во сите активности за време на часот. Притоа, овозможува секое дете да биде когнитивно и емоционално ангажирано преку користење на соодветни методички приоди (индивидуализација, диференцијација, тимска работа, соученичка поддршка). При работата со учениците со попреченост применува индивидуален образовен план (со прилагодени резултати од учење и стандарди за оценување) и секогаш кога е можно користи дополнителна поддршка од други лица (лични и образовни асистенти, образовни медијатори, тјутори волонтери и професионалци од училиштата со ресурсен центар). Редовно ги следи сите ученици, особено оние од ранливите групи, за да може навремено да ги идентификува тешкотиите во учењето, да ги поттикнува и поддржува во постигнувањето на резултатите од учењето.

При реализација на активностите наставникот еднакво ги третира и момчињата и девојчињата, при што води грижа да не им доделува родово стереотипни улоги. При формирање на групите за работа настојува да обезбеди баланс во однос на полот. При избор на дополнителни материјали во наставата користи илустрации и примери кои се родово и етнички/културно сензитивни и поттикнуваат родово рамноправност, односно промовираат интеркултурализам.

Секогаш кога е можно наставникот користи интеграција на темите/содржините/поимите при планирањето и реализацијата на наставата. Интеграцијата овозможува учениците да ги вклучат перспективите на другите наставни предмети во она што го изучуваат во овој наставен предмет и да ги поврзат знаењата од различните области во една целина.

ОЦЕНУВАЊЕ НА ПОСТИГАЊАТА НА УЧЕНИЦИТЕ

За да овозможи учениците да ги постигнат очекуваните стандарди за оценување, наставникот континуирано ги следи активностите на учениците за време на поучувањето и учењето и прибира информации за напредокот на секој ученик. За учеството во активностите, учениците добиваат повратна информација во која се укажува на нивото на успешност во реализацијата на активност/задачата и се даваат насоки за подобрување (формативно оценување). За таа цел, наставникот ги следи и оценува:

- усните одговори на прашања поставени од наставникот или од соученици;
- истражувачките активности при кои ученикот врши набљудување, претставување резултати и нивно презентирање;
- практичната изведба и активност на часовите при изработката на сопствените и заедничките творби;

- изработките (цртежи, слики, графики, скулптури, дизајни, илустрации, презентации, модели и сл.);
- домашните задачи;
- естетската проценка на уметнички дела и ученички творби;
- одговорите на квизови (кратки тестови) што се дел од поучувањето.

По завршување на учењето на секоја тема, ученикот добива бројчана сумативна оценкана постигнатите стандарди за оценување. Бројчаната сумативната оценка се изведува како комбинација од резултатот постигнат на практично творечките активности и теоретскиот дел - преку усни одговори и тест на знаење од ликовниот јазик во комбинација со оценката за напредувањето констатирана преку различните техники на формативно оценување.

Почеток на имплементација на наставната програма	
Институција/ носител на програмата	Биро за развој на образованието
Согласно член 30, став 3 од Законот за основно образование („Службен весник на Република Северна Македонија“ бр. 161/19 и 229/20) министерот за образование и наука ја донесе наставната програма по предметот <i>Ликовно образование</i> за IX одделение.	бр. _____ _____ година <div style="text-align: right;"> Министер за образование и наука, _____ </div>